

ubi multa quoque obiter sunt dicta, de regulorum consilijs. Ximenius, qui si Carolus aduentum differret, sepe ad eundem lapidem offendendum esse praeuidebat, neque enim in tam latis regnis, varijs negotijs subinde exorientibus, occasiones regulis de futuras aduersus eum coniurandi, vt nouas turbas quotidie conieitarent: cepit secum attentè inquirere, quoniam pacto eorum motus & tumultus cohibere posset. Erat (vt diximus) Ximenius natura ad res bellicas propensus: vnde si quando sermionibus militaribus intererat, studio se magnos duces percontabatur, qua ratione populus in officio contineri facilius posset: qua re milites melius eogerentur, & allicerentur. De castrametationibus, expugnationibus etiam, & oppugnationibus oppidorum libentissimè audiebat. Igitur cum aliquando de his rebus eum rege Ferdinando priuatim ageret, qui cum prudentia, cum rei bellicae cognitione & laude, inter ceteros principes excelebat: regi in animo esse intellexit, militarem exercitum quem se in per ad manum haberet, ex cuiusque ciuitatis incolis comparare, & instruire. Dicebat enim experientia bellorum edoctus, delectus qui ex ignotis, & vagis hominibus, more maiorum haberentur, perniciem potius, quam vtilitatem in remp. inducere. Nam obseuri illi, & immodesti, atque impuri homines, pessimisque exemplis famosi, quocumque accederent ex rapto viuere: vicos & agros misere vastare: infimam plebem, & rusticos homines affligere, milleque alia scelera patrare. Quod si per singulas vrbes certi quidam ciues nomina sua ad militiam sacramento darent, qui quotiescunque a rege vocarentur, bellica supellectile instructi, ad omnes casus prompti, & praesto essent, innumera incommoda cessatura. Hos enim melius & liberalius educatos, atque moribus ciuilibus praeditos, liberis, vxoribus, & penaribus timetes, nihil indignum, aut atrox ausuros, sed potius totis viribus, pro focus, & aris depugnatuos. Quin commentariolos, quibus rei gerendae forma tradebatur, aliquando per otium Ferdinandum scripsisse aiebat: & singula capita, per partes digessisse: sed molestijs & egritudinibus subinde obortis impeditum, efficere non potuisse quod tanto opere moliebatur. Quae ne forte aliquis in re ancipiti & a multis improbata, ad Ximenij sententiam confirmandam conficta putet, haec eadem Ximenij ad Carolum scripsisse inueniet, literis quas hoc de quo agimus, anno pridie idus Decemb. Madrito ad eum dedit, quarum autographum Compluti asseruatur. Haec igitur cum Ximenius in memoriam

riam reduxisset, & præter reliqua emolumenta, summum inde præsidium parari animaduertent, quod reip. securitatem adferre, & præsentem rerum statum mirum in modum recreare posset, de huiusmodi instituenda cœpit illico acrius cogitare. Nam nullam fortiorē aut potentiorē machinam esse intelligebat, ad omnium animos sedandos, & in officio continendos, quàm huiusmodi exercitum ex proprijs ciuibus & incolis constantē, per ciuitates singulas dispositū. Sed priusquā rem vniuersis proceribus inuidiosam, populis verò nouam attēteret, Didacum Lupum Aialam, virū experientē & strenuū cuius fidissimā operam in negotijs quę cum rege Ferdinādo tractauerat semper expertus erat, ad Belgas transmittere necessarium esse duxit, vt Carolū de omnibus quę in Hispania gererētur, assiduis Ximenij literis admoneret: & vt eadem opera, regia diplomata publico sigillo, & proprio regis chirographo notata, à Carolo peteret, quibus facultas remp. moderandi Ximeno confirmaretur. Nam quāuis per priuatas epistolas, id iam Carolus abunde declarauerat, tamē in re tam graui, & proceribus odiosa, necessarium cū primis erat, vt omnia ritē & ex maiorum instituto, prout leges nostrę exposcūt, gererētur. Hunc ergo Lupū de rebus quę cū Carolo essent agēdę probē & diligenter instructū, ineunte Aprile proficisci iubet. Mirari Lupus, quòd nihil de literis gubernationē regni cōfirmaturis cū eo egisset, cū id maximē ad omniū animos cōprimendos, & ad res quas parabat cōficiēdas pernecessariū esse videretur. Sed prudētissimus senex, ad Lupū qui pridie Madrito pfectus fuerat, cursorē itinere citato mittit, qui hanc ei epistolā propria manu scriptā tradat. Ximenius Cardinalis Didaco Lupo Aialę. S. Quod lōgi istius itineris præcipua causa fuit, & cuius ante omnia monitū te esse oportuit, tot negotijs & curis districtus oblitus fui. Sic est profectò, quod maximē meminisse volumus, solitudine ipsa impediēte, primū memoria elabitur: atq; interdū nimia sedulitas & importuna cura, plusquā; ignauia aut socordia nocēt. Facultatē perquam latā, ad cūcta reip. munera per me ob eunda, à rege Carolo in primis petas volo: in qua nominatim ab eo declaretur, nō modò ad regnorū moderationē cōcedi, sed ad tribunalia, & vrbanas præfecturas, iuridicos cōuentus, & ipsū adeo regiū senatū, pro volūtate mea cōponendos, & immutādos: ad fiscū & cēsū regiū explorandū, atq; omniū pecuniarū, quę per præfectos cogūtur ad obolū rationes exigendum. Nam quāuis hæc omnia parcē à me,

& non nisi summis de causis tentabuntur, huiusmodi tamen facultatem penes me esse, permultum ad reip. commodum & quietem interest. Hanc ergo ut erit impetrata, primo quoque tempore ad me mites. Nihil enim interea, siue publicum siue priuatum à me posse fieri, regi indicabis, ad quod non statim velut validum arietem, diplomatum de hac facultate solennitatem abesse, regij nominis aduersarij non opponant. Quòd si quid hactenus egisse videor tantæ moderationis præfecto dignum, non tam epistolis translatis tribui potest, quas facili opera à regibus obtineri intelligunt, quàm nostræ authoritati & dexteritati: me enim infensum habere reformidant. Nolim hanc nostram petitionem Caroli familiaribus ambiciosam videri: nam ea de causa Deum obtestor, qui cuncta nouit, diu ac multum dubitavi, an mihi esset postulanda huiusmodi facultas: nihil enim æquè odi, atque huiusmodi res quæ ambitionem olent requirere, quantumuis ad publica negotia sint necessariæ. Sed quid agerem, cum ad id curandum, diuina me primum instituta, regiarum deinde maiestati debitum obsequium, & reipub. tranquillitas, quæ hac potissimum ratione stabilitur, prorsus dubitantes & inuitum cogere? Vale Madrito. iij. non. Aprilis M. D. XVI. Sic ergo animos eorum, qui parum beneuoli erga ipsum erant, suspensos & dubios per id tempus tenuit: qui dubitare poterant, an ille tedio negotiorum correptus, reip. curam deponere meditaretur. Quòd si hac de re coram cum Lupo egisset, ut sunt homines in rebus alienis curiosi, facile diuina sciret, & re patefacta, omnes adhibuissent machinas ad huiusmodi concessione impediendam aut retardandam. Nam ut Caroli adolescentiæ præfecti, quid conducibile esset diutius consultarent, facile effecissent: atque interea resp. tumultibus vexata, multum detrimenti capere potuisset. Qualiter in eo negotio Lupus se gesserit, Ximenij testimonia partim ad Carolum, partim ad alios scripta declarant. Nam cum secundam legationem anno xvij, sub mensem Augustum, Ximenius per Baracaldum instituisset, isque ut erat ingenio vafro & parum sincero, clancularijs sermonibus non nihil Lupi fidem apud regem, de pensione Pontificatui Cauriensi in gratiam Episcopi Abulensis imponenda, labefactasset, idque tandem Ximenius ex Lupi relatu cognouisset, literas ad regem commendationis plenas, & perquam honorificas dedit, ut ita se rem habere crederet, quemadmodum ei Lupus dixisset: ijs enim maioribus prognatum esse, ut nihil eorum claritate indignum villo unquam tempore commissurus foret:

foret: quare non minorem eius sermonibus fidem habere posset, quàm si à Ximenio coram diceretur. Memini me in Oranicis schedis epistolam quandam deprehēdisse, in qua hæc ad verbum Ximēnius ad Lupum scribit. Quòd verò excusas, quorūdam sermonibus ad me delatum, hæc negotia parum diligenter à te curari, equidem quantum ad hanc rem pertinet, talem te semper iudicavi, vt vel rerū tuarum negligentem esse potius existimem. De alijs verò, hoc est, fide, & taciturnitate, atque honoris mei perpetua obseruantia, caue dubites quicquam alicui me crediturum, quod nostram erga te caritatem labefactet: eademque prorsus de Petro Aiála Canariensi Episcopo Sentio, quem meo nomine multum salutabis. Quanquā ni ego fallor, id est Ferdinandi regis ingenium, vt nullius vnquam persuasione egeat, ad id quod semel proposuit agendum: quemadmodum nullis vnquā verbis moueri solet, vt quod semel animo nō sedit, rursus probet. Hæc omnia declarant, quanti Lupi fides apud eū fieret, quouē in pretio, & opinione hominē haberet. Sanè ijs negotijs gerēdis apud Carolū præfectus fuit Lupus, isq; ad eū quotidie aditus, vt si morū seueritati, potiusquā genio, vel ad tēpus studere maluisset, proculdubio honoribus auctior locū in rep. haud obscurū tenuisset. Verū sua vnumquenq; voluptas trahit: & modò animo suo mos geratur, reliqua omnia à plerisq; cōtemnuntur. Ergo Ximēnius cui omnis cūctatio in rebus propositis molesta semper fuit, minimè ad id quod animo cōceperat, Lupi responsum, aut Belgarum decreta expectare visum est: sed exercitum, quem parare instituerat, quanā ratione cogere, meditari cœpit. Igitur post diutinam consultationē quam partim in Senatu, partim cum viris earum rerum peritis habuit, edictum ad omnes Castellę ciuitates misit, vt quicumque ex earum incolis, præsertim qui ius ciuitatis & penates haberent, nomen ad delectum quem parabat darent, multis immunitatibus fruerentur. Hi milites reip. futuri erant, & quotiescunque necessitas ingrueret, ad eam protegendam præsto cum armis futuri, & singulis quibusque dominicis diebus aciem bellico procinctu sub populorum conspectum exhibituri, quā transuectionem vocant. Duces se illis, & qui lituis canerent, ac tympana pulsarent, reliquosq; exercitus ministros pecunia publica exhibiturum: militibus verò peculiaria priuilegia iure susceptę militię concedi, vt ab exactiōibus & tributis, quibus pēdēdis plebs, & pagi circūuicini obnoxij sunt, putà hospitij regio

DE REBUS GESTIS

comitatui præstādis, & de multis alijs oneribus, & angarijs subeūdis, ad quæ vespæligalis cōditionis homines tenētur, immunes esēt. Nihil principio eo edicto plausibilius, aut gratius vniuersę plebi memoria nostra accidit. Nā ea ratione facilē ad nobilitatē viam sibi paratā sentiebat, cū præsertim tam paruo labore, intra proprios penates, cū filijs & vxoribus ea se munera obituros intelligerent, & nō solū reip. salutē cōsulturos, sed hostibus cunctis formidini futuros. Itaq; paruo temporis spatio, plusquā triginta millia selectorum militum, ex singulis vr̄bibus coacta sunt: qui per omnes bellicas artes sese in oculis ciuiū quotidie exercētes, iucundo spectaculo erant. Rursus iuuentus, quæ nisi rebus honestis occupetur, cōtinuò voluptatibus diffluit, à quibus plus periculi quā ab armatis hominibus imminet, vt facilē parentū exemplis incitatur, cursu & saltu, & missilibus iaciendis, omniq; armorum genere, & pedibus & equis mirum in modū exercebatur. Deniq; ludus quidam militaris aperiebatur, quo nihilo optabilius, aut iucūdius Ximēnio vnquā potuisset accidere: qui eo olim instituto, fortissimas nationes à viris nō perinde validis superatas & domitas nouerat. Nunc verò priuatim sua permultū referre videbat huiusmodi exercitū ad omnes casus, nullo regis, aut reip. impēdio in procinctu paratum habere. Cū Madriti, per portā quę Maurorū appellatur, Ximēnius, & dux Ascalonius ad aciem instructā visendam egrederentur, & extēplo milites bombardis & sclopetis, fumum sulphureum & fragorem concitassent, ab Ascalonio ciuili & bencuolo sermone monitum ferunt, caueret tetrum fumum, tonitruaq; illa sulphurea, ne subita rerū parū assuetarū incurfione, noxam aliquam contraheret. Cui Ximēnius, pone metum (inquit) ô dux, hic enim fumus & sulphurea nubes, iucundiū mihi & gratiū olet, quā Arabum pretiosissimi odores. Huius militię notitia post quā ad finitimos reges, & remotiores nationes peruenit, cūcti Ximēnij cōsiliū magnificare, & prudentiam viri ante omnia admirari, qui mirabili instituto Hispaniā nō modò ab externis incurfionib; tutā reddidisset, sed cūctorum mortaliū facilē dominā posset cōstituerē. Certē regi Gallorū Hispaniæ potētix æmulo, nihil ingrati⁹ per id tēpus accidit, quā de huiusmodi militibus, nō quidē ignotis, aut collectiis, sed ex ipsis ciuitatū ordinib; sine vllō reip. sumptu alēdis, à Ximēnio susceptā curā. Vincer⁹ Guisę Cardinali, qui apud Carolū erat pp̄p̄nquitate cōiunctus, mēse Iunio ad Ximēniū salutandū Madritū diuerte-

diuenterat: qui totius reip. Christianæ nomine, pro ea cura & instituto, gratias illi egit, atq; sponte currentem incitauit, vt tali disciplina & rei bellicæ studio Hispanos populos in officio contineret, quò hostibus perpetuò essent formidini. Erat Vincerus militarium rerù peritus & Maximiliano imperatori à consilijs, qui tunc Bauariæ principatum æqua cū duce potestate regebat. Qua de causa eo tēpore in Hispaniā venerit, nihil certi quod affirmē, in epistolis vbi de eo agitur, inuenio: sed creditū est, à Maximiliano imperatore dissimulāter ad nos missum, vt quid in Hispania per Ximeniū gereretur cognosceret: aut ipsum nostrę regionis lustrandę studio iter tā longū sponte suscepisse. Illud certè cōstat, Ximeniū eius præsentia impensē oblectatū, omne genus lautitiarū, & omnē comitatem illi exhibuisse. Dici nō potest, quantū hæc noui exercitus institutio, seditiosos homines, & rerū nouarum cupidos malè habuerit: qui omnē aditū ad tumultus excitādos sibi interclusum videbāt, atq; illam quā ex regis absentia viuendi licentiā præsumperant hac potissimū ratione euanuisse. Idcirco omnibus machinis & cōsilijs, si quomodo eā labefactare possent, aut calūnijs & criminationibus inuidiosam & ingrātā facere, laborarunt. Illico hæc voces ab incertis authoribus spargi sunt cœpta, acerbitatis & odiorū seminaria. Quorsum hæc insolēs exercitus forma? Quid hæc noua armorū ostētatio? An tēdebat Ximeniū pacis: an homo sanguinarius & Martē spirans, tantā concordiā & tranquillitātē iniquis oculis cōspiciebat: hoc vnū nēpe absente rege defuisse, vt populus ignobilis authoritate publica armaretur, ad nobilitatē euerendā & vastandam. Videret quid faceret homo ceruicosus, & propriæ sententiæ tenax, qui vulgo ferocis nationis tantā vim tribueret, vnde eas turbas propediē erat excitaturus, quas nulla industria coercere posset. Addebāt etiā, hac militia factū esse, vt florentes ciuitates & suis munijs ea potissimū ætate intentæ deformarentur, & ad priscū squalorē redirent, quādo incultis & barbaris moribus palātes homines viuebant. Omnes enim opifices (vt sunt homines à labore ad libidinē naturā procliuēs) desertis officinis in quibus sese exercebāt, militaribus studijs intēti, id vnū tantū modo erant curaturi, quod illis licentiā quiduis faciendi indulgebat. Quare rebus ad vitā necessarijs ciuitates sensim priuatas, tandē inopiam sensuras, & vix ad pristinum statum multò post tempore redituras esse. His atque alijs sermonibus aduersus Ximenij conatū passim iactatis, Legio Burgi, Sal

DE REBUS GESTIS.

mantica, Metina Campensis, Areualum, Matricalium, & Olmetū,
 ultramontanæ vrbes, delectus qui fiebant impedire tentarunt. Sed
 quæ magis acri & pertinaci animo, atque maiori cum tumultu &
 seditione, Ximenij imperio sese opposuit, neque à vocibus etiam pe-
 tulantibus temperauit, Pintiam fuisse, tam Caruajalij annales, quã
 Ximenij epistolæ produnt. Nam cum Tapia Segouienſis ad delectū
 faciendū illuc venisset, Pintiani contumelijs affectum in vincula cō-
 iecerunt: & vt in rebus humanis fit, vbi error errori succedit, ita pau-
 larim animi eorum exacerbati sunt, vt nulla Ximenij ratione habi-
 ta, sese præsidijs omnibus, tanquam contra hostes munierint, val-
 lum & fossam circū vrbem duxerint, excubias etiam de nocte & vi-
 gilijs fecerint, palamq; Ximenio resisterint, vt libertatis oppressori,
 & res perniciosas per vim tentanti. De his omnibus quæ Pintia ge-
 rebantur, per aliquot ciues regij nominis studiosos Ximenius cer-
 tior subinde fiebat, sed potissimū Zaratensis & Leguizami nuntijs,
 qui cū Pintiani conuentus quatuor viri essent, dum Ximenij mada-
 ta studiosius exequuntur, grauiā perpeti sepe sunt coacti. Duæ potis-
 simū causæ hanc Pintianam seditionem concitarūt, altera quod An-
 tonius Rogius Granatēsis antistes, qui senatui regio præerat, aliquot
 quæ item amici senatores, peculiari quadam contentione guberna-
 tori Ximenio infesti, quicquid ab illo fiebat calumniabantur. Hi si-
 quando Pintiani ad senatum legatos mittebāt, priuata colloquia &
 clancularios sermones, cum illis habebant, & Ximenium tyrānum
 appellabant. Quod si hoc de viro iustissimo minus credibile legatis
 futurum putabant, dementem illum esse & temerariū, nihilq; pensi
 in rebus habentem asseriebāt. Ea enim omnia nulla senatus regij au-
 thoritate, qui rem non modò inutilem, verum etiā perniciosam, eas
 militares cohortes videbat, sed Ximenij solius voluntate geri. Quæ
 cum à legatis apud suos nuntiarentur, animi ad Ximenio resisten-
 dū augebantur. Nā virorum, qui regie maiestatis assertores videbā-
 tur, testimonijs audacia cōfirmata, effræni quadā libidine crescebat.
 Non ergo ignobile documentū illud fuit: vnde quātū noceat guber-
 nantiū diuisio, & in reip. rebus tractandis priuatarū simultatū cau-
 sa, diuersas partes & sententiā tueri, planū fuit. Altera porrò causa ab
 ultramontanis regulis data est, qui omnem sibi potentiam, per cir-
 cunuicinā regis ditionē, in qua paulò ante regnabant, auferri dolent-
 es, simul etiam ne quid inde licentiæ ad propria oppida dimanaret
timen-

timentes, assiduis dictis & cohortationibus Pintianum senatū insti-
 garunt, ne vlllo pacto apud se permetterēt delectus illos seditiosos fie-
 ri: non enim eos ad aliud armari, quàm ad reip. vastitatem & perni-
 ciem. Quare si saperent, suis vxoribus & virginibus prospicerent, &
 suis facultatibus & peculijscauerent, quorum nihil tutum aut certū,
 inter milites armatos possessuri essent. Quid maiori sedulitate a-
 pud Pintianos egerunt, Anricus Admirantus, & Oforius Austuricē-
 sis episcopus fuisse dicuntur. Habebat Admirantus Pintiaē ius ciuita-
 tis, vbi ob antiqua & peruetusta maiorum merita, quibus oppidum
 vniuersum Admiranto deuinctum est, authoritatem minimè vul-
 garem, veluti hæreditariam habet. Is cū fortè per id tempus apud
 Ximenium Madriti ageret, cuius amicitiam semper coluit, vbi Pin-
 tiaē delectū esse faciendum intellexit, posthabita amicitiaē necessitu-
 dine, priuatis commodis consulendum ratus, se id minimè permis-
 surum dixit: atque extemplo Pintiam profectus, fratribus & propin-
 quis conuocatis, eos motus authoritate qua pollebat, excitauit. Ofo-
 rius verò, qui parum æquo in Ximenium animo erat, postquam à
 Ferdinando puero, cuius ipse pueritiam instituebat, Ximenij diligē-
 tia & cura nihil sperare potuit, simul etiam vicinis Pintiaē municipi-
 ijs, quæ partim propinqui, partim ipse possidebat timens, prætex-
 tu oppidi emendi Madrito discedens, clandestinis concilijs Pintia-
 nos etiam irritauit: quorum exemplum Burgenſes, Legionēſes, ac re-
 liqui omnes, quos paulo ante diximus, vicinis regulis curātibus, sunt
 secuti. Hæc Ximenij animum acriter angebant: nam quanuis in cis-
 montana regione omnia ex eius voluntate gerebantur, & in Bætica
 Hispalis, Corduba, Giennium, Vbeda, Beatia, aliaq; itidem non in-
 celebres vrbes, in Carpetania verò Toletum & Madritum, atq; ijs
 ipsis subiecti populi (nam Guadalſaiara Mendoziorum domiciliū,
 eorum tunc imperio obtemperabat) In Celtiberia Seguntia, Ore-
 tum, Villenates, & Murgitani, ac tota demum trans Anam prouin-
 cia, promptissimis animis delectus fecissent: quin apud transmonta-
 nos ipsos Zamorenſes, Taurini, & Abulenſes, cismontanos imitati
 Ximeno paruerant: multi quoq; ex campensibus secuti essent, ac
 propemodum præter illos paucos, vniuersa Castella: tamen quan-
 diu Pintiani, ac Burgenſes, atque cæteri coniurati populi in senten-
 tia diuersa persisterent, vt sunt incerta multitudinis studia, perse-
 ueratuos Ximenius non putabat. Nam quoties aliquid quod pu-

DE REBUS GESTIS.

blico imperio & autoritate iubetur, à nōnullis quālibet paucis impunè contemnitur, cæteris quoq; occasio datur, in eādē partē paulò post peccandi. Quade causa Ximenius omnia cum Pintianis mā fuetè agere, & ne sibi in re cūprimis vtili & necessaria impedimēto essent admonere. Quòd si concessionēs regumūe priuilegia, quibus ab huiusmodi mādatis immunes esse iuberētur, apud se haberent, curarent vt in publicum ederentur: nihil enim se per violentiā, sed omnia ex æquo & bono facturū. Illi tñ elatis animis, vicinorū regulorū patrociniō confisi, nihil ex æquo velle agere respōdent, parumq; curare quid ipse faciat. Nam Pintiana ciuitas pro virili conatura erat, libertatē suam tueri aduersus eius manifestā tyrannidē, donec Carolus in Hispaniā veniat. Porrò in ea sententia, cū Ximenius nihil ex summo iure agere decreuisset, donec quid Carolo federet intelligeret, vsq; in annū sequentē durarunt. Ex Nauarra iā pacata octingentos equites accersit, eosq; ad Pintiā in proximis locis circūcirca collocat. Sed ne Pintiani contra se vocari existimarēt, Nauarræ recreādæ prætextu, quæ incursionibus exhausta erat, ad Cāpēsē regionē trāstulisse, iactatū est: in qua ob rerum omnium abundantiam, annona multò erat vilior. Lupum verò per literas monet, vt regia, quā diximus, facultas, hæc etiam quæ ad tumultuantes ciuitates pertinerēt cōplecteretur, & primo quoq; tempore ad se mitteret. Rē enim ante omnes necessariā impediri: quā si regis approbatio nō firmaret, necesse erat, vt suę existimationi cōsuleret, gubernatoris munus depōnere: quod se facturū non dubitaret. Porrò, quoniā inuidiosæ regulorū legationes ad Carolum, & Chebrium, reliquosq; principes, missas esse cognouerat: quibus delectus nouitatē, & militarē licentiā criminabantur: ad Carolum scribit, vt de delectibus quæ per Castellā fiūt, nihil grauius propter quorundam calumnias existimaret: nil enim magis è reip. vtilitate vnquam in Hispania fuisse constitutū, vt leges seruarentur, & magistratus legum ministri colerentur, & regia maiestas nulla ex parte minueretur. Nam quòd maleuoli dicerēt, rem esse nouam & insolentem, non ob id esse reiiciendam. Quanquam si quis nostrorum regum annales euolueret, à Gotthorum temporibus ad regem Enricum quartum, longa & perpetua quadam serie, duo millia equitum cataphractorū apud se reges tenuisse, quos custodiæ cohortem vocabant, reperiret: vnde regium nomen terrori fuit, & nihil indignum per seditiosos vnquam est tētatū. Postquā

verò

verò Enricus, aut animi socordia, aut potius procerum vafritiè, eam custodiam, vt parum necessariam, dimiffet, illis miferijs & arumnis, quas eius hiftoriæ produnt implicitus, potestatem omnem amiffit. Igitur morem illum aliquanto copiofiorè, quòd ita tempora expofcerent, à fe reuocatum effe, quò ipfe citra vllas impensas regnū auitum, quietum teneret: & hostibus formidini & terrori effet. Cura ret igitur ne vllis factioforum hominum dictis aufcultaret, & fe totum Ximènio permitteret, cuius fidem & voluntatem tot in rebus haberet exploratam. Suam verò sententiam effe, vt ad ciuitates quæ iuffis minus parentes fuerunt, literas quamprimum mittat, fic acri aceto adperfus, vt posthac fuas res quietè agant, definantque quidquam noui in rep. moliri: nunquam enim leue accipiendum effe, fi fubditi uel in re minima facere imperata nolint. Et quoniam ob bellorum defuetudinem, post Granatense & Africanum bellum rara erant arma in Hispania, petit vt è Belgarum officinis magnam vim telorum, & thoracum ferreorum, primo quoq; tempore trāsmitti iubeat. Perfuafit fidelibus confilijs Ximènius, & omnia ex eius voto sunt facta. Vt regis mandatum cum literis quas diximus, delatū est, rebellantium populorum tumultus quieuerunt: & Pintiani, qui pertinaciùs & duriùs refiftebant, positis armis, & portis apertis Ximènij fidei se commiferunt. Ximènius, vt illis gratificaretur, concessit vt populus Pintianus publicos quosdam procuratores haberet, qui quoties senatus cogeretur adessent: & ne quid aduersus regis, aut rei pub. emolumentum à senatoribus fieret, vetarent: quòd si persistèrent, illico regem admonerent. Hoc Pintie maximè necessarium effe Ximènius duxit, quoniam multi tam ex decurionibus, quam ex ciuibus primarijs, Almiranto & Beneuentano familiares & clientes erant, quorum industria, & confilio multa interdum parū reip. vtilia in patronorum gratiam fiebāt. Plusquam quatuor millia Pintianorum ciuium chirographa de huius rei petitione ad Ximèniū feruntur missa: multa item sacerdotum ac cœnobitarū, & eorū præfertim fodalium, qui delicta desertis in locis commissa puniūt, quorū fodalitas vulgò fraternitas appellatur. Hūc exitū delectus habuerūt, quibus adiutus, munus rep. moderādi susceptū, quāuis acerrimis aduersarijs reluctātib; sine reip. offensa obire potuit. Nostra ætate rex Philippus, huiusmodi delectus & cohortes Ximènijs, de summi senatus confilio instaurauit, vt sibi & reipub. vtilis. Nam & duces in

DE REBUS GESTIS.

singulis urbibus constituit, & immunitates militibus concessit, anno huius seculi M.D.LXV. mense Octobri. Sed quoniã frustra exercitum terra parat, qui mari etiam ut sit potes non laborat, triremibus quas eo tempore resp. obtinebat, viginti adiungendas curat: atq; ita classem instruxit, maritimis regionibus benignè quæ ad eã armadã necessaria erant suppeditantibus: qua à littoribus nostris hostiũ arma, & piratarum incurfus depulit. Nã statim sub mensem Iuliũ, cũ prope Alicantum, ad insulam non longè in eo littore sitam, quinq; longas Turcarum naues classis nostra obuiam habuisset, acri prælio cũ illis commisso, sexcentis hostibus fortiter occisis, fusæ captæq; sunt, & ad Alicantum captiuæ remulco ductæ. Qua de re Leonis. X. p̄t. max. gratulationes ad Ximenium sunt missæ, animi præstantiam, & singularem prudentiam, qua in his rebus utebatur, commendantis. Est apud me epistolæ autographæ exemplum, Cardinalis sanctæ Mariæ in porticu, in qua hæc verba leguntur. Superioribus diebus, cũ à magnifico D. Benedicto Hurtado sanctissimus: D. N. literas vestræ reuerendissimæ dominationis recepisset, eumq; diligenter accopiosè, madata quæ ab eodẽ tulerat exponentẽ audiuisset: libetissimo animo eius sanctitas intellexit, itã Christianas, itaq; dignas viro principe cogitationes, animo vestræ reuerendissimæ dominationis insistere: scilicet quo pacto & edificari, & armamentis instrui, & cõtinèter teneri classis necessaria posset, cõtra acerrimos Christi nominis hostes: summoq; opere eius beatitudo vestrã reuerendissimã dominationẽ cõmendauit, quod ad itã egregia & gloriosa opera animum adiecerit. Quæ res sunt maxime principibus christianis digna, maximeq; pro fide Christi necessaria, ita etiã non mediocriter paruta sunt nomẽ vestræ Reuerendissimæ. D. cui nec tenuis à summo Deo est expectanda ex hac re merces: sed quemadmodũ ex ea summũ percepit, ita etiam ei minimè deesse vult, quantum in ipsa erit, quin ad optimũ finem deducatur: ut vestra reuerendissima dominatio poterit exploratè iudicare ex breui quod ab ea scribitur eidẽ. Inuenio etiã in epistolis, anno insequenti antiquũ apud Hispalim nauale (quod nostri Atarazana vocant) incuria temporũ deformatũ & neglectũ, à Ximeno instauratũ, armamentisq; iterũ refectũ fuisse: ne fortasse nauium apparatus inopia, nostri ad littora cõseruanda imparati essent, sed potius omnium animi ad naualia munera alacriores, ut solebãt, efficerentur. Sed hæc solertis & prouidi hominis curam, posterius studio incre-

dibi-